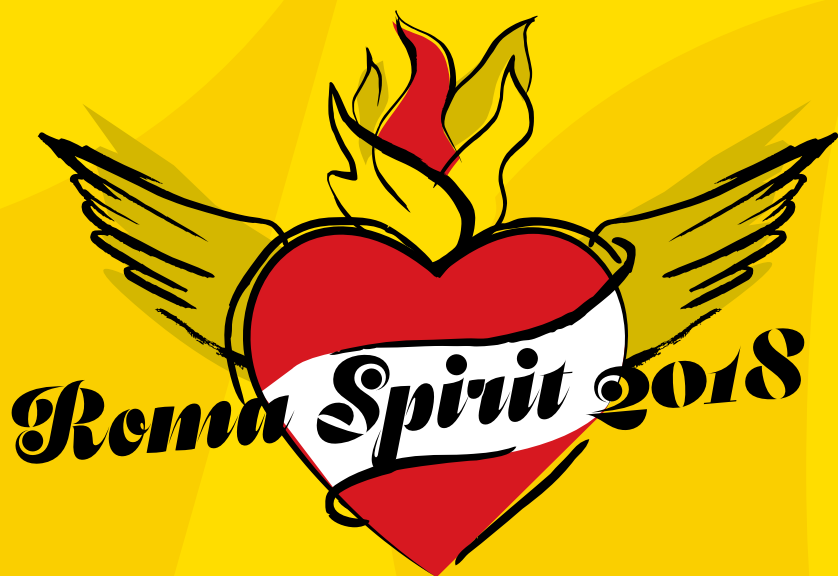

10. ROČNÍK SLÁVNOSTNÉHO ODOVZDÁVANIA OCENENÍ

25. november 2018

Slovenský rozhlas

BRATISLAVA

WWW.ROMASPIRIT.SK

*„Podporujeme aktívnu snahu všetkých, ktorí sa podieľajú
na zlepšení situácie Rómcov na Slovensku.“*

Záznam zo slávnostného odovzdávania ocenení
10. ročníka Roma Spirit 2018 si budete môcť pozrieť

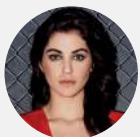
8. decembra o 20:10 na :2

MARTIN STAŇO
moderátor večera

DUŠAN BERKY
moderátor večera

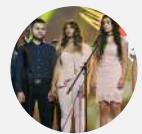
**CELESTE
BUCKINGHAM**

**LOMNICKÉ
ČHÁVE**

**DOROTA
NVOTOVÁ**

**SÚKROMNÉ HUDOBNÉ
A DRAMATICKÉ
KONZERVATÓRIUM
Z RIMAVSKEJ SOBOTY**

MATĚJ VÁVRA

**SÚKROMNÁ SPOJENÁ
ŠKOLA KEŽMAROK**

+ Alexandra Žáčiková, Patrícia Mindoková, Diana Schlosserová,
Tomáš Duras, Michaela Džubarová, Jozef Vašo

Podujatie sa koná pod záštitou prezidenta Slovenskej republiky.

Autor projektu: Ľubomíra S. Franz
Producentka: Magdaléna Rothová
Réžia: Nikita Slovák
Asistentka réžie: Jana Mroščáková
Scenár: Magdaléna Rothová a Nikita Slovák
Hudobná dramaturgia: Slavomír Solovíc
Choreografia: Alexandra Žáčiková
Produkcia: Judita Marčoková, Katarína Bobková,
Lucia Harabinová, Ján Jurga, Tibor Horváth a ďalší
Dramaturgia prenosu: Michal Michelčík
Masky: Danica Hanulová
Svetelná a zvuková produkcia: Hurricane

Voice-over: Oli Džupinková
Hlavná kamera: Jozef Halász
Grafický dizajn: Dve Lamy
Public relations: Stanislava Murínová
Audiovizuálna grafika: Tomáš Karásek
Dokumenty: Ján Dobranský
Fotografia: Barbora Haviarová
Autor ocenenia: Ezechiel Zorla

© Asociácia pre kultúru, vzdelávanie
a komunikáciu (ACEC)
www.acec.sk

Roma Spirit 2018

Je jubilejný 10. ročník Roma Spirit. Nápad podporiť rómskeho ducha vznikol pri práci Asociácie pre kultúru, vzdelávanie a komunikáciu (ACEC) v rómskych osadách na Slovensku. Tam sa totiž, napriek veľmi zlým a pre život náročným podmienkam, dialo oveľa viac zmysluplných aktivít, než by si ktokoľvek dokázal predstaviť. V osadách sme boli konfrontovaní s biedou a aktivitou a v mestách s rasizmom a teóriami. V teréne sme na miestnej úrovni stretávali húževnatých jednotlivcov aj organizácie, ktorých práca mala zmysel a prinášala reálne výsledky, ale nikto o nej nevedel. Rozhodnutie ACEC túto prácu verejne prezentovať sa ukázalo ako opodstatnené. Od roku 2009 je to 1 390 pozitívnych príkladov – spolupatričnosti, dobrej praxe, výsledkov aj ďalšej inšpirácie.

10 rokov Roma Spirit je dôvod na bilanciáciu. Dokázali sme veľa, ale stále to nestačí, pretože:

***Slobodní budeme vtedy,
keď naučijeme spolu žiť.***

Žiť vedľa seba a akceptovať jednoduchú pravdu: to, že nie sme rovnakí, znamená presne iba to..., že nie sme rovnakí. A to je základ toho, čo sa nám na svete najviac páči – rozmanitosti.

- Kto cíti potrebu ponižovať druhých, necíti seba.
- Kto sa bojí, podporuje strach.
- Kto zastrašuje, je zdrojom slabosti.
- Kto ubližuje, je nositeľ zbabelosti.
- Od odsudzovania nie je ďaleko k vylúčeniu.
- Od prehnannej kritiky nie je ďaleko k neznášanlivosti.
- Od nadradenosti je blízko k nenávisti.

Otvorme ten priestor v hĺbke svojej bytosti, ktorý bol dlho dôsledne masírovaný názormi všetkých, ktorí sa báli. Poďme až ku koreňom strachu a postavme sa najprv tomu svojmu. Nepohneme sa ďalej, ak sa poctivo sami seba nespýtame, čoho sa vlastne bojíme.

Ak to nedokážeme urobiť, nemôžeme prijať ani tú úplne najjednoduchšiu pravdu, že tajomstvo spolunažívania ľudských bytostí tkvie v sebapoznani a spolupatričnosti.

Buďme slobodní, otvorene sa postavme za rovnosť a ctíme to, že nie sme rovnakí.

ĽUBOMÍRA S. FRANZ
prezidentka ACEC
autorka Roma Spirit

Ďakujeme všetkým, ktorí sú inšpiráciou a motiváciou pre angažovanie sa ďalších jednotlivcov a organizácií, posilňujú toleranciu a porozumenie, napomáhajú k súdržnosti krajiny a k rozvoju a budovaniu hrdého a moderného Slovenska.

MIMOVládna ORGANIZÁCIA (s. 4)

Ocenenie za aktivity realizované občianskym združením, asociáciou, nadáciou, neziskovou organizáciou, záujmovým združením alebo inou mimovládnu organizáciou.

- Združenie Pre lepší život, Rankovce
- Partneri pre sociálny rozvoj a pomoc, Prešov
- Centrum Koburgovo, Trnava

SPOLOČNOSŤ A ZAMESTNÁVATEĽ (s. 7)

Ocenenie je udeľované za aktivity realizované firmou, podnikateľským subjektom, organizáciou alebo inštitúciou, ako napr. materská škola, univerzita, výskumné pracovisko.

- Tesco Stores SR, a.s., Bratislava
- Kovotvar, Kúty
- Pasell Slovakia s.r.o., Poprad

KATEGÓRIA OBEC A MESTO (s. 10)

Ocenenie pre obce, mestá a územné celky, ktoré sa prostredníctvom samospráv, spoločnou snahou pričínili k dôstojnému postaveniu rómskej komunity a prispeli k porozumeniu a spolunaživaniu s majoritnou spoločnosťou.

- Čirč
- Paškova
- Lehnice

KATEGÓRIA OSOBNOSŤ (s. 13)

Ocenenie pre jednotlivca, ktorý svojou činnosťou dlhodobo prispieva, resp. prispel, k zlepšeniu situácie rómskej komunity a rozvoju medzikultúrneho dialógu.

- František Sajko, Filakovo
- Richard Koky, Svät
- Gabriela Radičová, Rimavská Sobota

KATEGÓRIA MÉDIÁ (s. 16)

Ocenenie pre novinára/novínarku, masmédiá alebo iné prostriedky masovej komunikácie, ktoré šíria pozitívne, objektívne, vyvážené informácie, či iným výrazným spôsobom prispievajú k porozumeniu a tolerancii v spoločnosti.

- Stanislava Harkotová, Bratislava
- Dive Buki, o.z., Košice
- Katarína Farkašová, Bratislava

KATEGÓRIA KULTÚRA (s. 19)

Ocenenie pre jednotlivca alebo organizáciu za celoživotnú aktívnu snahu a/alebo realizáciu aktivít hodných osobitného zreteľa, ktoré prispievajú k pozitívnej prezentácii, zachovaniu alebo rozvoju rómskej kultúry a identity.

- Ricco a Klaudia, Bratislava
- Emília Rigová, Trnava
- Klaudius Kováč, Lučenec

KATEGÓRIA ČIN ROKA (s. 22)

Ocenenie Čin roka je špeciálne ocenenie za zreteľa hodný počin, ktorý prispel k záchrane života alebo zlepšil kvalitu života jednotlivca alebo komunity alebo je iným spôsobom výnimočný.

- Adriana Ferencová, Ondavské Matiašovce
- Viera Pompová, Spišská Nová Ves
- Bartolomej Horváth, Ličartovce

ODBORNÁ POROTA (s. 25)

POROTA ČIN ROKA (s. 27)

Združenie Pre lepší život

RANKOVCE

Nominácia za komplexný prístup k trvalo udržateľnému bývaniu, za budovanie sociálneho kapitálu a rozvoj aktívneho komunitného života Rómov v obci Rankovce a jej okolí.

Združenie vzniklo na báze dobrovoľníckej práce aktivistov pôsobiacich v rómskej misii v obci Rankovce v roku 2004. Pôsobia v Kecerovsko-olšovskom regióne, v obciach, kde majú Rómovia 70 – 90 % zastúpenie. Od roku 2010 sa venujú téme sociálneho podnikania a od roku 2014 rozvíjajú program svojpomocnej výstavby nízkonákladových domov. Spájajú tému bývania a komunitnú prácu. Spolu s organizáciou Človek v ohrození založili Organizáciu Projekt DOM.ov, vďaka komunitnej záhrade EDEN (Environmental Development and Education in Neighborhood) pripravujú rodiny na život v novovzniknutej lokalite – susedstve.

Zámerom združenia je všestranný rozvoj rómskych komunít, hlavne v oblasti zvýšenia vzdelanosti, zamestnanosti, začlenenia jednotlivcov do širšej spoločnosti. Venujú sa aj príprave a vzdelávaniu rómskych lídrov a mládežníckych vedúcich. Do svojich aktivít reálne a svedomito zapájajú Rómov, či ide o študentov stredných škôl, alebo o starších

ľudí, ktorí sú dlhodobo nezamestnaní. Aktivity združenia budujú sociálny kapitál, ktorý zabezpečuje udržateľnosť výsledkov a vedie k nezávislosti komunity od dotovaných projektov.

V oblasti sociálneho podnikania rozvinulo združenie spoluprácu so strednými odbornými školami, aby študenti, predovšetkým Rómovia, získali odborné zručnosti a pracovné návyky. Následne ich zapojili do svojho unikátneho projektu na výrobu ekobrikiet. Ekobrikety vyrábajú jednoduchou metódou v malej manufaktúre s využitím svojpomocne vyrobených nástrojov a pomôcok. Výrobky vznikajú z odpadu – zmiešaním vo vode rozmočeného zberového papiera s pilinami, lisovaním a následným sušením. Vyrobené cenovo dostupné ekobrikety odkupujú miestni Rómovia a využívajú ich na kúrenie. V oblastiach, kde ekobrikety vyrábajú a ponúkajú, sa výrazne znížila nezákonná ťažba dreva na kúrenie. Projekt zamestnal 14 ľudí.

Partneri pre sociálny rozvoj a pomoc PREŠOV

Nominácia za intenzívnu prácu s mládežou zo sociálne málo podnetného prostredia pred a po odchode z detských domovov a za ich podporu v samostatnom živote a vedenie.

Poslaním združenia je zlepšovanie spoločenského postavenia sociálne znevýhodnených skupín obyvateľstva a udržateľného rozvoja komunit. Venuje sa mládeži v ohrození vo veku od 15 do 30 rokov – pred a po odchode z detských domovov, zo sídlisk a mládeži zo sociálne málo podnetného prostredia.

Organizácia pomáha po ukončení pobytu v detských domovoch mládeži z celého Slovenska. Domov na polceste D-partner je registrovaným „štartovacím“ zariadením pre mladých ľudí, ktorí často nemajú takmer žiadne, alebo len minimálne znalosti o svete mimo detského domova. Doposiaľ prešlo bránami domova na polceste 112 klientov. Okrem pomoci s prechodným bývaním počas pobytu sú klienti zapájaní do rôznych činností pracovnej terapie. Môžu sa tak naučiť pracovať v tíme, s náradím a majú možnosť osvojiť si pracovné návyky. Tréningy samostatného života a outdoorových zručností vedú malých ľudí k samostatnos-

ti a zodpovednosti. Ako súčasť pracovnej terapie klienti v rámci projektu „Oddychová zóna Za Dzijaka“ vybudovali v roku 2017 minipark oddychu pre nerómsku obec Klenov. Naďalej sa starajú o jeho údržbu a zveľaďovanie.

Združenie poskytuje ambulantné poradenstvo v oblasti ubytovania, zamestnania, dávok, evidencie na úrade práce, finančného hospodárenia, právnych úkonov, vzdelania, zdravia a iných úradných záležitostí. Za takmer desať rokov poskytli poradenstvo 1 668 klientom s celkovým počtom 7 724 intervencií. Vzdelávací program „Štart do života“ vznikol zo skúseností zo školení. Absolventom sprostredkuje reálnu predstavu o budúcnosti po odchode z detského domova a poskytnúť im obraz o ich pripravenosti na samostatný život. Vzdelávací program v závere školenia využíva simulačnú hru odchodu z detského domova a vytvára tak v účastníkovi silný emočný zážitok z učenia.

Centrum Koburgovo TRNAVA

Nominácia za realizáciu preventívnych programov a voľnočasových aktivít zameraných na sociálne začleňovanie detí ohrozených sociálnym vylúčením v Trnave a v okolí.

Cieľom Centra Koburgovo je pomôcť rómskym deťom zo sociálne znevýhodneného prostredia do každodenného života a zvýšiť tým ich šance do ich budúcnosti. Od roku 2013, kedy bolo centrum založené, poskytlo viac ako 4 000 individuálnych intervencií a realizovalo viac ako 1 000 úspešných skupinových aktivít. Zameralo sa najmä na problematiku prechodu detí do inštitucionálneho vzdelávania. V roku 2015 v spolupráci s Krízovým strediskom spustilo pilotný program Krizáčik, celodenný výchovný program pre deti v predškolskom veku, ktoré nenavštevujú materskú školu. Rodičom detí v predškolskom veku, ktoré nenavštevujú škôlku, či celodenný program pomáhajú pri začleňovaní sa do primárneho vzdelávania prípravou v predškolských krúžkoch, či sprevádzaním počas zápisu do školy a v pedagogickej poradni.

Po vstupe do základnej školy sú deti zapojené do poobedňajšieho nízkoprahového klubu. Vďaka tomu je možné sledovať ich ďalší vývoj nielen

v oblasti vzdelávania. Voľnočasové aktivity sú určené najmä pre deti zo sídliska Linčianska, ktoré v minulosti nemali veľa zmysluplných možností na trávenie voľného času. Pracovníci a dobrovoľníci sa snažia u detí podporovať rozvoj individuálnych zručností a talentov, posilňovať sociálne kompetencie a motivovať ich k pokračovaniu v štúdiu na stredných školách. V snahe integrovať deti z rómskej komunity do stredných škôl spolu s partnermi realizovali okrem iných kurz finančnej gramotnosti, prevenciu pred závislosťami, čitateľský klub, či kurz anglického jazyka.

Okrem aktivít zameraných na detského klienta podporujú pracovníci centra aj rodiny v ťažkej sociálnej situácii. Ich snahou nie je len vytvárať preventívne aktivity pre klientov, ale aj odstraňovať bariéry, ktoré sťažujú cestu do vzdelávacích inštitúcií. Výraznou mierou prispievajú k prepájaniu organizácií a jednotlivcov v rámci mesta a regiónu.

Tesco Stores SR, a.s.

BRATISLAVA

Nominácia za inkluzívnu zamestnaneckú politiku, ktorá vytvára priestor pre podporu, mentoring a zamestnanie aj znevýhodnených uchádzačov na trhu.

Cieľom spoločnosti je vytvoriť miesto pre každého založené na princípe, že všetci sú vítaní. Zamestnanecká inkluzívna politika je viditeľná v 150 obchodoch a 3 distribučných centrách, kde aj verejnosť a zákazníci môžu vidieť na dennodennej báze, že zamestnávanie ľudí rómskej národnosti je bežná záležitosť. V niektorých obchodoch v regiónoch zamestnanci Rómovia tvoria výraznú skupinu, ich odhodlanie a pracovitosť je veľakrát príkladom aj pre ostatných kolegov. Spoločnosť umožňuje profesijne rásť všetkým zamestnancom. Mnohí Rómovia, ktorí začali pracovať na základných pracovných pozíciách či pozíciách brigádnikov, sa vypracovali vyššie, kariérne sa posunuli a medzi kolegami zastávajú dôležité miesto.

V zmysle firemnej kultúry realizuje spoločnosť viacero špecializovaných projektov. Projekt Tesco Anjel uviedli do života v roku 2013. Vďaka projektu jednotlivci i spoločnosť sama pravidelne pomáhajú kolegom v núdzi a v ťažkých situáciách. Pod

záštitou Tesco Anjela organizuje spoločnosť pre zamestnancov, pre ktorých je finančne náročné poslať svoje dieťa na letný tábor, každoročne Tesco Anjel tábor. Len v roku 2018 sa tábora zúčastnilo 188 detí. Letné tábory Tesco Anjel samozrejme navštevujú aj rómske deti a je bezplatný.

Spoločnosť dáva možnosť zamestnať sa všetkým ľuďom, ktorí spĺňajú požiadavky výberu na konkrétnu pozíciu. Špecifický projekt zamestnávania a inklúzie Rómov spustili v januári 2018 v spolupráci s ďalšími partnermi. Vďaka projektu dostali možnosť zamestnať sa aj ľudia, ktorí na začiatku nespĺňali väčšinu základných kritérií pre vstup do zamestnania, keďže ich pracovné skúsenosti boli neuspokojivé v dôsledku životných podmienok a okolností. V rámci projektu podporujú zamestnanosť v menej rozvinutých regiónoch Slovenska a vytvárajú pracovné miesta aj pre nízkokvalifikačnú pracovnú silu.

Pasell Slovakia s.r.o.

POPRAD

Nominácia za dlhodobé zamestnávanie Rómov, individuálnu pomoc a nediskrimináciu, ktoré majú široký dopad na celú komunitu v Poprade a okolí.

Firma Pasell so sídlom v Poprade funguje od roku 1999. Firma je otvorená v príležitosti zamestnávať ľudí z rómskej komunity a zvyšovať tak zamestnanosť. Na začiatku mala firma jedného rómskeho zamestnanca. Dnes majú Rómovia vo firme Pasell svoje stále miesta a tvoria takmer polovicu zamestnancov. Z 10 % zamestnaných Rómov na začiatku je ich dnes z celkového počtu 98 zamestnaných až 44 Rómov. Aj keď začiatky boli ťažké, vo svojej vízii firma vytrvala a postupne sa aj nerómski zamestnanci presvedčili, že ak dostanú Rómovia šancu zamestnať sa, sú kvalitnými zamestnancami a dobrými kolegami. V prípade potreby poskytuje firma jednotlivým zamestnancom individuálnu pomoc a počas hospodárskeho poklesu je jej prioritou udržiavanie pracovných miest a neprepúšťanie. Rómovia sa podieľajú na dosahovaní pozitívnych hospodárskych výsledkov firmy v rovnakej miere.

Tým, že spoločnosť ponúka marginalizovaným Rómom priestor na ich zamestnávanie, pomáha

im zlepšiť ich životnú úroveň napríklad tým, že si zamestnanci vedia zabezpečiť lepšie podmienky na bývanie, sú vzorom pre svoje deti, ktoré to motivuje vzdelávať sa a cítiť pocit zodpovednosti. To má pozitívny vplyv na celú blízku komunitu aj na majoritné obyvateľstvo s jasným odkazom, že ak sa zvolí ľudský prístup, darí sa budovať dobré pracovné vzťahy a Rómovia môžu byť plnohodnotnými členmi pracovných tímov a dobrými kolegami.

Spoločnosť je založená na princípoch udržateľných aktivít v oblasti sociálnej, ekonomickej a environmentálnej. Firma opustila trend riadenia „profit only“ a dlhodobo buduje systém riadenia založený na „trojpilierovom“ prístupe, ktorý zabezpečí udržateľný rozvoj našej spoločnosti. Cieľom dlhodobého prístupu k tejto problematike je najmä vytvoriť budúcnosť, v akej budú chcieť žiť naše deti.

Kovotvar

KÚTY

Nominácia za rovnocenný prístup v zamestnávaní bez predsudkov a za príkladné poskytnutie šance uplatniť sa na trhu práce pre znevýhodnených uchádzačov.

Slovenský podnik s tradíciou viac ako 65 rokov sa zaoberá strojárskou výrobou výrobkov pre dom, domácnosť a záhradu, ktoré vyvážajú do celého sveta. Už osem rokov do pracovného procesu zapájajú rómskych pracovníkov a dávajú im priestor na ich realizáciu a využitie ich potenciálu. V súčasnosti zamestnáva Kovotvar 32 rómskym pracovníkom z celkového počtu 98 zamestnancov. Rómovia pracujú na rôznych pozíciách prevažne ako operátori liniek a strojov, ale taktiež na odborných pracovných pozíciách ako vodič VZV vozíka, kvalifikárka a vedúci pracovník. Traja zo zamestnancov pracujú v spoločnosti už dlhšie ako osem rokov. Dvom z nich sa firma rozhodla dať možnosť ukázať ich kvality, vedomosti a schopnosti a pracujú na riadiacich pozíciách.

Práve v rokoch 2017 a 2018 sa počet rómskych pracovníkov neporovnateľne zvýšil a tešia sa vo firme ich dôvere a lojálnosti. Fluktuácia sa ustálila a z bežných pomocných pracovníkov sa stávajú uvedomelí odborníci. Napriek tomuto pozitívnemu vývoju je i naďalej potrebné dlhodobo pracovať, rozprávať sa, riešiť osobné či rodinné problémy, prípadne upokojuvať temperamentné povahy.

Počas posledného roka vznikol kvôli zvýšenému počtu nových pracovníkov problém s ich ubytovaním, ktoré v Kovotvare vyriešili kúpou domu v neďalekej obci. Časť zamestnancov pochádza z východnej časti Slovenska, a tak vznikla ďalšia otázka ohľadne možnosti vzdelávania detí. Práve pri umiestňovaní detí do škôlok a škôl bola opätovne potrebná osobná intervencia a vytrvalosť.

Čirč

Nominácia za inovatívny prístup k vylepšeniu situácie miestnej rómskej komunity, vysporiadanie pozemkov a hľadanie nových ciest k integrácii.

Obec Čirč leží v okrese Stará Ľubovňa. Už v roku 2013 začali v obci s procesom vysporiadania pozemkov pod nelegálnymi obydliami. V súčasnosti by sme v obci márne hľadali čiernu stavbu. Vďaka legalizácii pozemkov si obyvatelia môžu svoje domy rekonštruovať, či zaviesť elektrinu. Vďaka zvýšenej kvalite bývania sa darí kultivovať aj situáciu v oblasti zlepšovania zdravia, zvýšila sa mobilizácia pri hľadaní práce a aj podmienky pre deti a ich prípravu do školy naberajú pozitívny trend. Nájom za pozemky, ktoré sú v súčasnosti vo vlastníctve obce, platia užívatelia raz ročne.

Okrem iného sa podarilo v obci zrekonštruovať komunitné centrum, priamo v osade vybudovať cestnú komunikáciu, dobudovať, opraviť a rekonštruovať technickú vybavenosť a v neposlednom rade vodovod. V rámci ochrany životného

prostredia obyvatelia obce začali separovať odpad. Trpezlivý prístup, odhodlanie, špeciálne školenia a štyri farebné vrecia pre rodinu na separovanie priniesli prvé výsledky už po troch týždňoch. Separácia komunálneho odpadu prispela k zamedzeniu čiernych skládok v osade.

V Čirči to žije aj športovými aktivitami, konkrétne futbalom. Na začiatku bol jeden mladý rómsky chlapec, ktorého kvality si všimli tréneri. Dnes hrá v jednom z mužstiev 12 rómskych chlapcov, ktorí patria medzi lídrov. V obci sa aj veľa rómskych detí zapája do aktivít, ktoré usporadúva obec alebo škola. Deti v predškolskom veku v obci pravidelne navštevujú materskú aj základnú školu. Nie sú tu problémy so zdravotnou starostlivosťou o deti a matky s deťmi pravidelne navštevujú lekárske vyšetrenia.

Pašková

Nominácia za revitalizáciu komunity s rómskou majoritou, ktorá si sama pomáha pri údržbe a skrášľovaní verejných priestranstiev.

Obec Pašková sa nachádza v okrese Rožňava v Košickom samosprávnom kraji. Vyše 80 % obyvateľstva obce je rómskej národnosti. Obec je dôkazom, že spolu sa dá dokázať veľa prospešných vecí na zveľadenie obce a pre udržanie dobrého súžitia Rómov a Nerómov.

Práca samosprávy je veľmi efektívna, využíva vlastné zdroje na zlepšenie životnej úrovne svojich obyvateľov. Pracuje na zlepšení a obnovení obce. Za posledné roky sa v obci podarilo vybudovať detské ihrisko, zrekonštruovať obecný úrad, vybudovať novú autobusovú zastávku, trhovisko, zmodernizovať osvetlenie obce aj kamerový systém. Revitalizovaná oddychová časť obce sa môže pochváliť svojpomocne vyrobenými lavičkami, skrášľovať obec sa darí aj výsadbou okrasných stromčekov a výsádzaním kvetov. Z vlastného lesa ťaží obec pre svojich obyvateľov svojpomocne drevo, ktoré pomáha dodať obyvateľom až priamo do dvorov.

V obci funguje terénna sociálna práca, ktorej zámerom je zlepšiť sociálnu situáciu ľudí ohrozených sociálnym vylúčením, zvýšiť ich účasť na živote v spoločnosti, ale aj zlepšiť ich možnosti pri vstupe na trh práce. Obec sa zapája aj do ďalších národných projektov ako Cesta na trh práce, cez ktorý sa im darí zamestnávať svojich obyvateľov.

Voľnočasové a kultúrne aktivity sa v obci realizujú celoročne pri každej vhodnej príležitosti – Maškarný ples, Deň matiek, Deň dôchodcov, Mikuláš, Deň detí. Cieľom aktivít v obci je zachovanie zvykov a tradícií, udržanie dobrých vzťahov medzi občanmi a hlavne harmonické a bezproblémové spolunažívanie Rómov a Nerómov. Aktivity obce majú dosah na celé jej obyvateľstvo. Spolunažívanie Rómov a Nerómov sa vďaka prístupu obce zmenilo na príkladné. V obci vôbec nie je cítiť národnostnú diskrimináciu, práve naopak, ľudia si tu žijú ako jedna veľká rodina.

Lehnice

Nominácia za príkladné spolužitie troch národností – slovenskej, rómskej a maďarskej, kontinuálny rozvoj infraštruktúry a realizáciu aktivít v oblasti kultúry.

Obec Lehnice je ukázkovým príkladom spolunažívania troch národností – slovenskej, rómskej a maďarskej – a pri aktivitách sa snaží myslieť spolu na všetkých obyvateľov. V obci majú zriadenú obecnú knižnicu. Obec sa zapojila do projektu zvýšenia kvantitatívnej a kvalitatívnej úrovne separácie odpadov v obci. Lehnice pracujú na príprave Komunitného plánu sociálnych služieb s cieľom zlepšenia súčasného stavu.

V Lehnicach majú veľmi senzitívne priestorové riešenie bytových jednotiek. Domčeky pripomínajú takzvané bungalovy. Krásne udržiavané obydlija sa môžu pred každým vchodom pochváliť predzáhradkou, o ktorú sa ich majitelia vzorne starajú. V obci je vysoká miera zamestnanosti miestnych Rómov, ktorí pracujú vo fabrikách a firmách v blízkom okolí.

V snahe priblížiť širokej verejnosti národnostné zvyklosti jednotlivých národností sa v obci pravidelne koná festival rómskej kultúry aj s ochutnávkou tradičnej rómskej kuchyne a prezentáciou kultúry, zvykov a tradícií. Vďaka aktivitám ako Medzinárodný piknik a Hudobný večierok sa tu podarilo jednotlivé národnosti žijúce na jednom území k sebe priblížiť. Každý rok sa podujatí zúčastňuje čoraz viac návštevníkov. Obec realizuje aktivity už viac ako 15 rokov v spolupráci s aktivistami a občianskymi združeniami na území obce. Vedenie obce svojou aktívnou podporou podujatí prispieva k zlepšeniu spolunažívaniu rómskeho a nerómskeho obyvateľstva nielen v obci, ale aj v rámci mikroregiónu Žitného ostrova. Aktivity výraznou mierou prispievajú k eliminácii predsudkov medzi jednotlivými národmi a národnosťami žijúcimi na území obce.

František Sajko

FILAKOVO

Nominácia za mentorskú činnosť, voľnočasové aktivity a dosiahnutie výnimočných športových výsledkov v silovom trojboji s rómskym športovým klubom.

František Sajko je dlhodobým rómskym aktivistom. V roku 2013 založil športový klub Powerlifting Filakovo, kde pozbieral deti a mládež z ulice a začal sa im venovať. Po rokoch tvrdej práce a poctivých tréningoch získali opakovane titul majstra Slovenska, majstra Európy, ba dokonca majstra sveta v silovom trojboji a v tlaku na lavičke. Na Slovensku vedie jediný športový klub, ktorý sa venuje silovému trojboju a jeho členovia sú pôvodom Rómovia.

Dobrovoľne vykonáva mentorskú činnosť pre rómskych študentov Gymnázia a Strednej odbornej školy vo Filakove. Venuje sa rómskym študentom, ktorých motivuje ukončiť štúdium, a pomáha im prekonávať prekážky a problémy, ktoré sa vyskytnú počas ich štúdia. Pôsobí ako mediátor medzi študentmi, vedením školy a učiteľmi a rodičmi. Mentorovaní študenti stredných škôl úspešne ukončujú stredné školy a nastúpili do pracovného pomeru alebo študujú na vysokých školách.

V komunitom centre pôsobí od roku 2015 ako dobrovoľný pracovník, kde okrem iného pomáha realizovať športové a voľnočasové aktivity pre deti a mládež z MRK. Každoročne organizuje futbalový turnaj komunitných centier, regionálnu amatérsku súťaž v tlaku na lavičke, aktívne sa zapája a organizuje športový deň primátora mesta Filakovo. Ako rómsky aktivista a člen OZ Pura sa aktívne zapája do charitatívnej činnosti. Je príkladom a motiváciou pre mnohých aktivistov, že výsledky sa dajú dosiahnuť aj bez peňazí, len treba poctivo a tvrdo pracovať, a že každá poctivá práca prináša ovocie.

Ako člen komisie pre školstvo, mládež a šport pri mestskom zastupiteľstve vo Filakove sa aktívne podieľa na spolupráci pri riešení problémov v meste. Pôsobí ako mediátor medzi rómskou komunitou a mestským úradom vo Filakove, základnými a strednými školami a rôznymi inštitúciami v meste.

Richard Koky

SVIT

Nominácia za dlhodobú náročnú prácu v teréne a vplyv na okolie, ktorým prispieva k zlepšeniu zdravia a životných podmienok obyvateľov marginalizovaných komunít.

Rodičia mu od malička vštepovali, že má žiť čestný život a chovať sa k ľuďom tak, ako by som chcel, aby sa chovali k nemu, a že základom dobrého štartu do života je vzdelanie. Keď prišiel čas rozhodnutí, vybral si profesionálnu dráhu vojaka. Po skončení vojenskej kariéry sa rozhodol nastúpiť na pozíciu terénneho sociálneho pracovníka pre marginalizovanú rómsku komunitu v obci Važec. Po ukončení projektu si však povedal, že práci s Rómami sa už nikdy nechce venovať, a nastúpil na pracovnú pozíciu riaditeľa autoservisu, neskôr začal podnikáť. Dlhú dobu netrvalo a ťahalo ho to naspäť do terénu k pomoci Rómom.

Zareagoval na výberové konanie na pozíciu koordinátora asistentov osvetu zdravia. Získal príležitosť zužitkovať svoje vedomosti a skúsenosti s prácou s rómskou komunitou a ďalej ich rozvíjať. Po krátkom čase sa stal hlavným koordinátorom pre aktivity v teréne. Od roku 2013 je členom prezidia Platformy na podporu zdravia znevýhodnených skupín (PPZZS), ktorá sa pričínila o to, že na Sloven-

sku existuje projekt zdravotnej mediácie, ktorého cieľom je zlepšenie zdravia ľudí žijúcich priamo v marginalizovaných rómskych komunitách.

V súčasnosti pracuje ako hlavný koordinátor pre aktivity v teréne v národnom projekte Zdravé komunity. Jeho pracovná pozícia mu umožňuje nielen dennodenne pomáhať, ale aj prispievať k tvorbe politik v prospech Rómov a zlepšovať tým ich kvalitu života. Prácu vníma ako poslanie. Pre ľudí sa snaží byť maximálnou oporou nielen v práci, ale aj v ich osobnom živote. Už viackrát v teréne preukázal svoju ľudskosť a silu a schopnosť motivovať.

Od roku 2003 si neustále dopĺňa svoje vzdelanie. Absolvoval štúdium pedagogiky v Banskej Bystrici, andragogiku v Prahe. Získal titul Master of Health administration. V súčasnosti pokračuje v doktorandskom štúdiu na Lekárskej fakulte Univerzity J. P. Šafárika v Košiciach.

Gabriela Radičová

RIMAVSKÁ SOBOTA

Nominácia za profesionálnu pedagogickú činnosť, úspešnú motiváciu a podporu talentu rómskych žiakov a jej angažovanosť za zlepšenie postavenia Rómov.

Gabriela Radičová je riaditeľkou Súkromného hudobného a dramatického konzervatória už od roku 2005. Škola vznikla pod jej vedením s cieľom vytvoriť rovnosť príležitostí vo vzdelávaní talentovaným žiakom aj zo sociálne znevýhodneného a málo podnetného prostredia. Hlavným poslaním školy, v duchu multikultúrnej výchovy, je eliminovať prejavy diskriminácie v spoločnosti a zlepšovať vzájomné spoluzítie rómskej a maďarskej národnosti s majoritou. Svojou láskou k študentom a podporou ich talentu vytvára príjemné študijné prostredie. S jej podporou sa žiaci okrem vyučovania zúčastňujú aj mimoškolskej činnosti, účinkujú v orchestri, na koncertoch, či spoločenských podujatiach.

Už takmer 10 rokov sa venuje vyučovaniu rómskeho jazyka a literatúry. V spolupráci so Štátnym pedagogickým ústavom (ŠPU) sa podieľa na príprave recenzných posudkov a jazykových korektúr

k učebniciam rómskeho jazyka pre stredné školy a taktiež realizuje projekt „Inováciou didaktiky rómskeho jazyka k inkluzívnemu vzdelávaniu žiakov zo znevýhodneného prostredia“. Pôsobí ako členka predmetovej komisie ŠPU pre predmet rómsky jazyk a rómske reálie.

V kontexte celospoločenského začleňovania marginalizovaných rómskych komunit a vzájomného spolunažívania, v snahe odstraňovať stereotypy, predsudky a zovšeobecňovanie sa od roku 2009 politicky angažuje v strane Rómskej koalície. Jej cieľom je do budúcnosti pokračovať v aktivitách a neustále zvyšovať kvalitu a umeleckú úroveň strednej školy, s dôrazom na zachovanie špecifikácie a zamerania školy na rómsku kultúru. Jej cieľom je nielen zvelaďovať školu, ale zároveň prispieť k tomu, aby aj deti zo sociálne znevýhodneného prostredia mali kvalitné možnosti a príležitosti študovať.

Stanislava Harkotová

BRATISLAVA

Nominácia za dlhodobú reportérsku prácu, vyvážené pokrývanie rómskej témy a systematické upriamovanie pozornosti na sociálne, enviromentálne a globálne témy.

Stanislava Harkotová je novinárka, ktorá už dlhodobo novinársky pokrýva rómske témy a medzi prvými sa tejto téme venovala s dávkou objektivnosti a záujmu. Je vyučujúcou kurzu Globálne výzvy v projekte Svet medzi riadkami, ktorý realizuje nezisková organizácia Človek v ohrození v spolupráci s Hospodárskymi novinami. Ako reportérka spravodajského portálu Aktuality.sk sa venuje domácej a zahraničnej publicistike a spravodajstvu s dôrazom na sociálne témy a témy, ktoré so sebou prinášajú krízové situácie (chudoba, migrácia, ozbrojený konflikt). Nevyhýba sa ani envirotémam a globálnym témam.

Napriek tomu, že téma rómskej inklúzie je mimoriadne dôležitá v kontexte našej krajiny a pre našu budúcnosť, bola v časoch, keď sa jej začala venovať, ešte na okraji záujmu. „Dodnes si pamätám, že som si dohodla stretnutie s Lacom Oravcom, bolo to pred asi pred 7 – 8 rokmi, a chcela som, aby mi

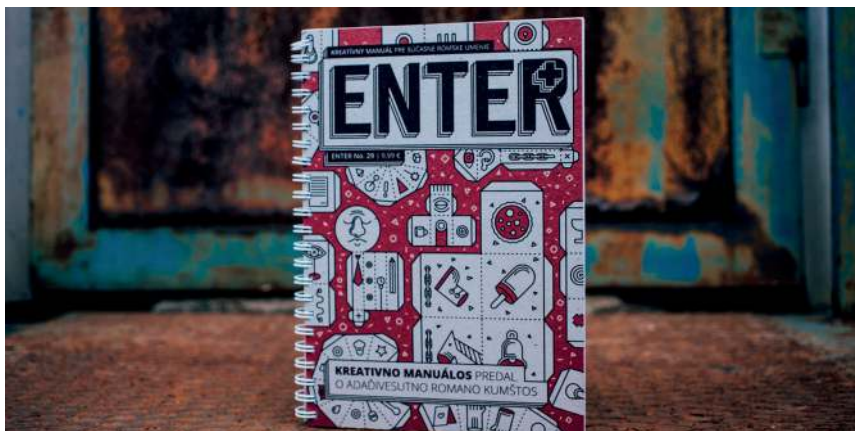
tému Rómov vysvetlil v kocke. Už na stretnutí som pochopila, že to nebude o jednom rozhovore a že sa predo mnou otvorilo niečo, čo bude vyžadovať oveľa viac než len pár stretnutí s ľuďmi, ktorí sa Rómami zaoberali pracovne. Ale myslím si, že to sú začiatky každého novinára.“

Prečo je dôležité písať o Rómoch? „Pretože sú súčasťou našej spoločnosti tak ako každý jeden iný občan, no napriek tomu je značná časť z nich vytiesnená do priestoru, z ktorého sa bez pomoci nedostanú. Vidím pritom ohromný potenciál. Zvlášť u detí. Nelíšia sa v ničom inom od detí z majority. Lenže v istom momente sa ich rozvíjanie zastaví a nikoho v tomto štáte to akoby netrápi. V tomto vidím jednu z najväčších nespravodlivostí – že sa deťom, ktoré majú z rôznych príčin inú štartovaciu pozíciu do života, nevenuje dostatočná pozornosť. Dá sa na to dívať aj z pohľadu pragmatika, aj ony tvoria budúcnosť nás všetkých.“

Dive Buki, o.z.

KOŠICE

Nominácia za vydanie publikácie „Kreatívny manuál pre súčasné rómske umenie“, ktorá mapuje a zviditeľňuje činnosť a tvorbu súčasnej rómskej umeleckej scény.

Umelecké združenie Dive Buki je organizáciou, ktorá zastrešuje vydavateľské aktivity, iniciuje umelecké projekty a organizuje rôzne typy umeleckých podujatí, pracuje s komunitami umelcov, kreatívnymi skupinami a spolupracuje s domácimi a zahraničnými partnermi.

Dive Buki iniciovali vznik medzinárodného projektu, ktorý mapuje situáciu na poli súčasného rómskeho vizuálneho a multizánrového umenia, a to v širšom, nielen stredo európskom kultúrnom kontexte. V priebehu rokov 2015 až 2017, za pomoci domácich a zahraničných partnerov, vytvorili tri samostatné publikácie – tzv. „kreatívne manuály“ Enter, ktoré poskytujú prehľad o aktuálnych témach, s ktorými dnes rómski umelci pracujú. Vďaka úzkej spolupráci s vybranými teoretikmi a umelcami z Čiech, Slovenska, Maďarska, Poľska, Srbska a Veľkej Británie, ako aj editorkami publikácie Nikolou Ludlovou a Emiliou Rigovou sa podarilo skoncipovať „mapu“ reálneho umeleckého

prostredia, ktoré zastupujú rôznorodí významní súčasní rómski umelci.

Projekt Enter / „Kreatívno manuálos predal o adadivesutno romano kumštos“ / „Kreatívny manuál pre súčasné rómske umenie“ je určený predovšetkým kultúrnej minorite rómskeho etnika, ale v rovnakej miere aj ostatným minoritám, či majoritám, ktoré zaujíma invencia, kreativita a samotný „neuchopiteľný spirit“ umenia.

Vydanie publikácií viedlo k odborným diskusiám a výraznou mierou prispelo k širšiemu spoločenskému dialógu o umení a kultúre menšín a ich relevantnej kontextualizácii v intenciách globalizovanej umeleckej scény. Samostatné prezentácie publikácie a diskusie s ich tvorcami a prispievateľmi otvorili „variabilné fórum“ v rámci edukačných a kultúrnych inštitúcií doma i v zahraničí. Tento proces nie je zďaleka finalizovaný a prebieha aj v súčasnosti.

Katarína Farkašová

BRATISLAVA

Nominácia za filmový dokument „Švédzi z osady“, ktorý osobitým spôsobom rozpráva o osude, identite a vyrovnávaní sa s minulosťou troch adoptovaných rómskych chlapcov.

Katarína Farkašová vyštudovala filmovú dramaturgiu a scenáristiku na bratislavskej VŠMU, neskôr si doplnila vzdelanie o kanadský trojročný kurz o ľudských

právach, o sociálne poradenstvo v Bratislave, psychoanalýzu v Prahe a Gender Issues vo Viedni. Od roku 1994 je riaditeľkou Aliancie žien Slovenska, ktorá sa zaoberá ochranou ľudských práv žien.

Dokumentárny film „Švédzi z osady“ zobrazuje cestu troch slovenských Rómov, ktorých ešte ako deti adoptovali do Švédska. Vracajú sa na Slovensko za svojimi biologickými rodičmi s otázkou „Kto sme?“. História filmu sa začala písať pred viac ako 20 rokmi, kedy režisérka, scenáristka a autorka námetu filmu Katarína Farkašová pomohla mladým rodinám doriešiť ich zúfalý boj so slovenskými úradníkmi a inštitúciami o adopciu rómskych

detí do Švédska. V roku 2012 počas konferencie o ľudských právach v Štokholme sa jej po rokoch podarilo skontaktovať s Alexom, jedným z adoptovaných detí, ktorý sa stal hlavným hrdinom filmu. Rozhodol sa, že chce vidieť svojich biologických rodičov. Zabezpečila stretnutie, sprevádzala jeho aj ďalších dvoch kamarátov a cesty za biologickými rodičmi nakrúcala. Počas troch rokov vzniklo 60 hodín materiálu, ktoré ďalšie dva roky v prestávkach triedila a strihala so Zuzanou Cséplő.

Dokumentárny film otvára tému vplyvu prostredia a výchovy na náš život, vplyv vzdelania a otázky vrodeneho a nemenného dedičstva. Nemá tendenciu byť primárne edukatívny, skôr inšpirujúci. Snímka o identite a návrate do minulosti mala premiéru na Medzinárodnom festivale dokumentárnych filmov Jeden svet v októbri 2018 a neustále získava záujem a ocenenie divákov

Ricco a Klaudia

BRATISLAVA

Nominácia za prínos v populárnej hudbe a jej interpretáciu v slovenskom, anglickom, rómskom i maďarskom jazyku.

Klaudia Farkašová a Richard Šarközi na Slovensku aj v zahraničí pôsobia ako speváci. Svoju tvorbu prinášajú v slovenskom, anglickom, ale aj maďarskom jazyku. Úspechy dosiahli Ricco a Klaudia v roku 2014, keď sa zúčastnili česko-slovenskej verzie vo svete populárnej talentovej šou X Factor. Umiestnili sa na druhom mieste. Pár mesiacov po účasti v Česko Slovenskom X Factore vyšlo prvé CD Ver mi. Výber piesní bol v harmonickej réžii Ricca, Klaudie a manažéra zoskupenia Miroslava Čima, ktorý aj celý album otextoval.

V roku 2017 skúsili šťastie v tej istej šou v susednom Maďarsku a ako prvá kapela, resp. duo v histórii súťaže získali prvé miesto. Svoju vďačnosť radi prejavujú manažérovi Miroslavovi, ktorý ich už 7 rokov podporuje a žije s nimi ich sny.

Ricco pochádza z hudobníckej rodiny a tvrdí, že hudba bola u nich všade, aj na tanieri. Za svoj hudobný vzor považuje Luisa Miguela, ale životným

vzorom sú pre neho jeho rodičia, ktorí ho viedli k cieľavedomosti. Je vyštudovaný operný spevák. Klaudia nasledovala hlas svojho srdca a spevom si plní svoj sen. Jej obľúbená skladba je Je suis od Lary Fabian. Dvojica vyniká svojím talentom a láskou k hudbe. Srší z nich ľudskosť a pokora. Ich hudobný talent je sám o sebe výnimočný. „My spievame srdcom, nie hrdlom. A presne tú lásku, tie emócie dostávame od ľudí späť, ktoré sa im snažíme odovzdať formou hudby, lebo hudba je vec srdca, citov – a nie rozumu.“

Z ľudského hľadiska je výnimočná aj ich schopnosť prirodzene prekonávať rozdiely a súčasne spájať všetky komunity – Rómov či Nerómov, Slovákov či Maďarov, čo je v súčasnej polarizovanej spoločnosti viac ako nevyhnutné.

Emília Rigová

TRNAVA

Nominácia za autentickú a súčasnú vizuálnu a výtvarnú tvorbu, v ktorej sa venuje prítomnosti a konštrukcii rómskej identity.

Emília Rigová pôsobí ako pedagogička na katedre výtvarnej kultúry Pedagogickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. V súčasnosti na pôde tejto univerzity iniciuje vznik Kabinetu rómskeho umenia a kultúry, ktorý bude interdisciplinárnu platformou na rozvíjanie akademického dialógu tejto témy. Je čerstvou nositeľkou Ceny Oskára Čepana, ktorá je najvyšším ohodnotením mladých umelcov do 40 rokov na Slovensku. Bola spolueditorkou špeciálneho vydania časopisu Enter+, ktorý sa venoval súčasnému rómskemu umeniu. Toto špeciálne vydanie akéhosi „manuálu“ na súčasné rómske umenie je v našich končinách ojedinelým počínom s presahom na celoeurópsky kontext.

Emília Rigová sa vo vizuálne špecifických inštaláciách, performance a grafických dielach kriticky a angažovane zaoberá sociálnymi stereotypmi a politikou tela a rodu. S pochopením si všima sociálne a etnické skupiny, ktoré boli v minulosti

marginalizované a vymazávané z kolektívnej pamäti, venuje sa najmä prítomnosti a konštrukcii rómskej identity.

Posledných 5 – 6 rokov sa vo svojej vizuálnej tvorbe venuje otázke konštrukcie rómskej identity, apropiácii rómskeho tela v dejinách západnej kultúry. V roku 2012 vytvorila vlastné alter ego BARI RAKLORI, pomocou ktorého prezentuje prepojenosť majoritného a minoritného sveta a kriticky nastrojuje otázky (ne)viditeľnosti rómskej kultúry a jej otlačkov v majoritnej kultúre.

Zúčastnila sa mnohých medzinárodných rezidenčných umeleckých pobytov a výstav, ktoré reflektovali rómsku kultúru či identitu. Svojimi aktivitami výrazne prispieva k zviditeľneniu rómskej kultúry, histórie a pôvodu Rómov a búra preddefinované stereotypné názory o Rómoch.

Klaudius Kováč

LUČENEC

Nominácia za dlhoročnú klavírnú jazzovú interpretačnú a pedagogickú činnosť a prepájanie rómskeho hudobného dedičstva s jazzom.

Vyrastal v hudobníckej rodine, kde bol už starý otec známy huslista a kapelník, viedol orchester, ktorý mal príležitosti až 24 členov. Hudbe sa venujú aj jeho bratia. Prvé kontakty s jazzom získal už v ranom detstve prostredníctvom nahrávok J. Smitha, O. Petersona, G. Benson a E. Fitzgeraldovej. Ďalší zásadný vplyv na neho mala aj cigánska maďarská ľudová hudba.

Vyšťudoval klavír na konzervatóriu v Žiline a Banskej Bystrici. Účinkoval s hudobníkmi z rôznych kontinentov, krajín a rôznych národností. Spolupracoval s muzikantmi ako Milo Suchomel, Janusz Muniak, Piotr Baron, Lazaro Cruz, Yvona Sanchez, Robert Balzar, Lee Andrewson a Dodo Šošoka. Bol členom skupiny Swing Q saxofonistu Štefana Čemana. V súčasnosti pôsobí vo viacerých hudobných zoskupeniach – Lukáš Oravec Quartet, Radovan Tariška Rádio Band, či Galliano forever.

Ako pedagóg pôsobil na katedre jazzovej interpretácie na Janáčkovej akadémii múzických

umění v Brne. V súčasnosti pôsobí ako pedagóg na Súkromnom konzervatóriu Dezidera Kardoša v Topolčanoch. Aj napriek tomu, že je klavirista, navštevujú jeho hodiny aj študenti hrajúci na iné hudobné nástroje. Študovali u neho dnes už poprední rómski hudobníci ako Jakub Tököly a Emanuel Görči. Vedie hudobné workshopy na Slovensku (Bass Fest v Banskej Bystrici, Jazzová dielňa v Bratislave) a v zahraničí.

Jeho interpretačné hudobné aktivity slúžia pre rozvoj jazzovej hudby doma a v zahraničí a sú prakticky určené pre akúkoľvek cieľovú skupinu, pre akúkoľvek vekovú kategóriu a oslovujú aj staršie generácie. Získal ocenenie v kategórii jazzová hudba so skupinou Bashavel Radio Head Awards (2017) či ocenenie Ladislava Martonika jazzman roka 2014. Účinkuje tiež v projekte Spievankovo pre najmenších poslucháčov, kde ide o prvotný kontakt s hudbou vôbec.

Adriana Ferencová

ONDAVSKÉ MATIAŠOVCE

Nominácia za vytrvalosť preukázanú pri vybavení studne, ktorá zabezpečuje dostatok zásoby pitnej vody pre všetkých obyvateľov žijúcich v osade.

V lokalite Ondavské Matiašovce, v časti rómskej osady bola studňa, ktorá bola napojená z prírodného prameňa v lese. Dodávka vody bola nedostupná a závisela od poveternostných podmienok. V čase horúčav zostalo vyše 230 obyvateľov osady bez pravidelného prísunu pitnej vody. Jediná studňa fungovala pre všetkých obyvateľov. Napriek tomu, že každý obyvateľ má studňu pri vlastnom dome, z hlavnej studne sa im k domom dostalo len minimum vody a niekedy vôbec nič. Chlapi museli vodu napúšťať a nosiť z obecného úradu, čo pôsobilo komplikácie pri základnej hygiene aj pri bežnej starostlivosti o domácnosť ako pranie, umývanie riadu a varenie. Adriana Ferencová často spomínala, ako si musela čistiť zuby minerálkou.

Situácia bola veľmi zlá a kritická, pretože v čase najväčších horúčav boli obyvatelia osady bez vody. Situáciu s nedostatkom vody riešila od roku 2013. Neúnavne trvala na urýchlíení riešenia

situácie a bola vždy nápomocná. Napokon v lete 2018 starostka obce zabezpečila pána, ktorý vodu našiel a začalo sa s prípravami na výkop studne. Aj pri odstavení aspoň čiastočne fungujúcej studne, sama sa ju snažila na čas trochu spustiť, aby mali ľudia vodu aspoň na základné potreby. Urgovaním a súrením sa celá stavba urýchlila a posunula vpred. Aj keď viacerí strácali nádej, boli zúfalí, Adriana Ferencová sa nevzdávala a „bila sa“ za dokončenie sna, o ktorom snívajú všetci obyvatelia rómskej osady.

V súčasnosti si všetci obyvatelia vydýchli, konečne po tak dlhom čase nemusia mať strach, že otočia kohútikom a nebude tiecť voda. Vďaka neúnavným intervenciám Adriany Ferencovej majú obyvatelia dostatok vody, studne sú v každej domácnosti plné a nikto sa nemusí obávať, že budú trpieť nedostatkom.

Viera Pompová

SPIŠSKÁ NOVÁ VES

Nominácia za odhodlanie a statočnosť bojovať na súde za spravodlivosť v prístupe k zamestnaniu v prípade rasovej diskriminácie.

Viera Pompová sa v roku 2010 uchádzala o miesto terénnej sociálnej pracovníčky v Spišskej Novej Vsi. Napriek tomu, že mala požadované vzdelanie aj dlhoročnú prax s terénnou prácou v rómskych komunitách, na voľné miesto boli prijaté uchádzačky nerómskeho pôvodu s nižšou kvalifikáciou a kratšou praxou, ktoré neovládali rómsky jazyk. Aj Fond sociálneho rozvoja, ktorý v tom čase financoval pracovné miesto, následne, na podnet pani Pompovej vyjadril pochybnosti nad zákonnosťou priebehu výberového konania, avšak jeho výsledky už nemohol zvrátiť.

Nebála sa postaviť a bojovať za svoje práva. Úsilie Viery Pompovej o dosiahnutie spravodlivosti trvalo takmer osem rokov. Okresný aj krajský súd jej žalobu spočiatku zamietli. O jej prípade rozhodoval aj Ústavný súd SR, ktorý jej sťažnosti v decembri 2015 vyhovel a celý prípad sa opätovne vrátil na

stôl okresnému súdu. Ten v marci 2017 rozhodol v jej prospech a prípad sa následne dostal opäť na stôl Krajského súdu v Košiciach. Mesto rozumnými argumentmi nedokázalo vysvetliť prijatie uchádzačiek s nižšou kvalifikáciou a kratšou praxou a ani vysvetliť pochybnosti o transparentnosti celého výberového procesu.

Krajský súd svojím rozsudkom potvrdil, že mesto diskriminovalo poškodenú ženu v prístupe k zamestnaniu z dôvodu jej rómskej etnickej príslušnosti. Okrem ospravedlnenia mesto vyplatilo Viere Pompovej náhradu nemajetkovej ujmy vo výške 2 500 eur. Ide o jedno z prvých právoplatných rozhodnutí slovenských súdov v prípade rasovej diskriminácie v prístupe k zamestnaniu v prospech diskriminovanej osoby. Jej víťazstvo je víťazstvom pre nás všetkých.

Bartolomej Horváth

LIČARTOVCE

Nominácia In memoriam za prejavenu odvahu počas okupácie ČSSR v 1968, kde pri priamom strete s vojskami utrpel zranenia, ktorým podľahol.

Bartolomej Horváth pochádzal z Ličartoviec, kde sa narodil 23. mája 1947. V Košiciach býval na adrese Dobrianskeho 13. Bol slobodný a pracoval ako stavebný robotník. V čase invázie vojsk Varšavskej zmluvy 21. augusta 1968 do ČSSR pracoval na stavbe hotela Slovan na košickom Námestí osloboditeľov.

Počas invázie vybehol zo stavby hotela a vyliezol na jeden z tankov. S lopatou sa snažil rozbiť sklo na periskope tanku. Následne z tanku vyšiel vojak a spustil na Bartolomeja Horvátha strelbu zo samopalu. Dve guľky ho zasiahli. Utrpel priestrel brušnej dutiny a projektil mu poškodil aj ľavú ruku. Bol odvezený do nemocnice v Rastislavovej ulici, kde ďalšie dva týždne bojoval o život. Svojím zraneniam z 21. augusta 1968 podľahol 11. septembra. Je pochovaný na cintoríne v Košiciach 1.

Bartolomej Horváth bol odvážny mladý muž, ktorý počas okupácie neváhal a bránil našu krajinu. Jeho odvaha sa mu stala osudnou a zomrel ako 21-ročný. Napriek tomu jeho meno dodnes chýba na pamätnej tabuli obetí.

ROMANI ROSE

predseda,
Ústredná rada nemeckých
Sinti a Rómov

Romani Rose sa narodil v roku 1946 v západonemeckom Heidelbergu. Do roku 1982 pôsobil ako nezávislý biznismen. V roku 1982, po založení Ústrednej rady – toho času rada združovala 9, v súčasnosti je to 17 národných a regionálnych združení a organizácií – bol Rose zvolený za jej predsedu. Svoje miesto predsedu si odvtedy úspešne obhájil, keď bol opätovne volený členskými organizáciami na generálnych zasadnutiach, ktoré sa konajú každé 4 roky. V roku 1991 prevzal vedenie novovybudovaného Dokumentačného a kultúrneho strediska nemeckých Sinti a Rómov v Heidelbergu. Doma i v zahraničí je Rose známy svojou rozhodnosťou a dôslednou a neúnavnou snahou v prospech rómskej menšiny.

„Korene antigypsizmu, rovnako aj antisemitizmu, už po stáročia siahajú hlboko do histórie Európy. Anticigánizmus, ako špecifická forma rasizmu, zabráňuje rovnocennej účasti Rómov participovať vo všetkých spoločenských oblastiach. Boj proti anticigánizmu však nie je prioritne zodpovednosť minorít samotných. Je to predovšetkým úloha majoritnej spoločnosti a jej inštitúcií, pretože Rómovia sú vo svojej vlasti rovnocennými občanmi. Ocenenie Roma Spirit mimoriadnym spôsobom prispieva k oceňovaniu snahy majoritnej spoločnosti, ale taktiež k oceňovaniu Rómov, s cieľom posilniť rovnú účasť v našej demokratickej spoločnosti, nasledujúc práva a európske hodnoty.“

SUSANNE PFANNER

vedúca oddelenia záležitostí
národnostných menšín, Rakúska
spolková kancelária

Susanne Pfanner pôsobila ako právnik v oblasti ľudských práv na Európskom súde pre ľudské práva v Štrasburgu. V roku 2003 nastúpila do právnej služby spolkového kancelára Rakúskej republiky. V rokoch 2009 až 2011 pracovala ako asistentka riaditeľa Agentúry Európskej únie pre základné práva. Od roku 2013 je vedúcou kancelárie Rakúskeho národného kontaktného miesta pre Rómov. V tejto funkcii zaviedla a rozvinula jednu z prvých národných rómskych platforiem v rámci EÚ. Od roku 2017 zastáva pozíciu vedúcej oddelenia pre záležitosti národnostných menšín, kde zodpovedá za právne a finančné záležitosti týkajúce sa šiestich rakúskych uznaných etnických skupín vrátane autochtónnych Rómov.

„Ako kontaktná osoba Rakúskeho národného kontaktného miesta pre Rómov sa teším na to, že budem mať príležitosť dozvedieť sa o efektívnych a inovatívnych aktivitách, ktoré sa zaoberajú otázkou vnímania a riešenia rovnosti ako súčasťou reality pre všetkých Rómov v Európe. Takéto nové prístupy môžu byť inšpiráciou pre rakúsky program inkluzie Rómov.“

HELFRIED CARL

veľvyslanec Rakúska na Slovensku

Helfried Carl pôsobí od roku 2014 ako mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec Rakúskej republiky na Slovensku. Študoval na univerzitách v Essexe, Salzburgu, Bologni a vo Washingtone. V roku 1996 vstúpil do služieb ministerstva zahraničných vecí Rakúska a odvtedy našiel svoje uplatnenie ako referent politickej sekcie na referáte juhovýchodnej Európy Spolkového ministerstva zahraničných vecí Rakúska (1996 – 1997), ako referent pri Stálom zastúpení Rakúska pri Organizácii pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe vo Viedni (1998 – 1999), ako veľvyslanec radca pre politické záležitosti na Stálom zastúpení Rakúska pri Spojených národoch v New Yorku (2002 – 2006) či ako zahraničnopolitický poradca a vedúci kancelárie predsedníčky Národnej rady Rakúskej republiky (2006 – 2014). V rokoch 1997 – 1998 absolvoval aj výmenný pobyt na britskom Ministerstve zahraničných vecí Foreign and Commonwealth Office v Londýne.

„Len vtedy vieme mobilizovať ľudí, aby zmenili veci k lepšiemu, keď im ukážeme, že sa to spraviť dá. O tom je Roma Spirit: Zdieľanie osvedčených postupov a spoznávanie ľudí, ktorí ich úspešne realizovali. Preto širšie nielen nádej, ale aj realitu: Vieme to spraviť spoločne!“

HILDA Ó RIAIN

veľvyslankyňa Írska na Slovensku

Hilda Ó Riain pôsobí ako veľvyslankyňa Írska v Slovenskej republike. V rokoch 2012 – 2017 pracovala na Stálom zastúpení Írska pri Európskej únii v Bruseli v rôznych úlohách, ktoré zastupovali írske pozície v oblasti zahraničnej a bezpečnostnej politiky EÚ. V rokoch 2009 – 2012 bola pani veľvyslankyňa zástupkyňou riaditeľa divízie rozvojovej spolupráce Ministerstva zahraničných vecí Írska a obchodu. V rámci svojich úloh bola zodpovedná za spoluprácu s organizáciami občianskej spoločnosti a volebnými pozorovateľskými misiami. V rokoch 2006 – 2009 bola zástupkyňou vedúceho misie na Veľvyslanectve Írska v Slovenskej republike a predtým pracovala na Blízkovýchodnom oddelení Ministerstva zahraničných vecí a obchodu v Dubline. Pred nástupom na ministerstvo zahraničných vecí a obchodu pracovala v súkromnom sektore v Írsku a Nemecku. Hilda má magisterský titul z ruskej histórie na Trinity College v Dubline a bakalársky titul z umenia na University College v Corku.

„Je to už po druhýkrát, čo pôsobím ako diplomat na Slovensku. Súčasťou mojej práce bola vždy podpora marginalizovaných skupín. Pevne verím v ľudské práva pre všetkých občanov a verím, že všetci ľudia si zaslúžia rovnocenné zaobchádzanie, a toto je rovnako aj politika, ktorú vláda Írska aktívne podporuje. Ocenenie Roma Spirit nie je len galavečer zábavy a humoru, ale je hlavne o prezentácii pozitívnych príkladov integrácie Rómov a o tom, ako ľudia vždy dokážu nájsť pozitívne cesty a ukázať svoju silu a talent. Veľmi ma teší a som poctená tým, že som dostala pozvanie pripojiť sa k Medzinárodnej porote Roma Spirit 2018.“

ODBORNÁ POROTA

CRISTI MIHALACHE

programový manažér pre rómske a sinti otázky, Úrad pre demokratické inštitúcie a ľudské práva

Cristi Mihalache je programovým manažérom Úradu pre demokratické inštitúcie a ľudské práva pre otázky Rómov a Sintov (ODIHR). Študoval verejnú správu na Národnej škole verejných a politických štúdií v Bukurešti a ľudské práva na Stredoeurópskej univerzite v Budapešti. Podieľal sa na aktivitách týkajúcich sa komunikácie s verejnosťou (PR), medzinárodnej advokácii, riadení projektov a programov, vyhodnocovaní grantových programov, inštitucionálneho rozvoja a školenia s organizáciami ako Romani CRIS, Európske centrum pre práva Rómov, Inštitút otvorenej spoločnosti, Rómsky vzdelávací fond alebo Švajčiarsky príspevkový úrad v Rumunsku. Cristi sa podieľal na vývoji rôznych hodnotení a správ pre USAID, Svetovú banku, Európsku komisiu alebo Agentúru Európskej únie pre základné ľudské práva. Taktiež bol súčasťou rôznych programov technickej pomoci v oblasti sociálneho začlenenia a nediskriminácie.

„Verím, že vaša iniciatíva je prínosná v prezentácii subjektov a jednotlivcov prínosných v témach týkajúcich sa Rómov a zároveň v účasti štátneho sektora, médií a súkromných spoločností. Často sociálna vzdialenosť a diskriminácia prebujú úsilie o začlenenie Rómov, na Slovensku i v ďalších krajinách. V OBSE máme mandát pomáhať štátom efektívne plniť záväzky vzťahujúce sa na Rómov a Sinty. Iniciatívy, ako je vaša, sú príkladom osvedčených postupov, zdieľateľných a replikovateľných aj v iných krajinách. Sú taktiež dôležité pre zvyšovanie povedomia o pozitívnych príkladoch v rámci rómskej komunity, ako aj celej spoločnosti.“

POROTA ČIN ROKA

IVAN ANTALA

generálny riaditeľ Rádia Expres, predseda Poroty Čin roka

Profesijná dráha Ivana Antalu je výrazne spojená s rozhlasom. Patrí k tým členom tímu, ktorí pôsobia v Rádiu Expres od jeho založenia v roku 2000. Najskôr pôsobil na pozícii hudobného dramaturga, od roku 2006 bol programový riaditeľ a v septembri 2014 bol menovaný do funkcie generálneho riaditeľa. Zároveň bol zvolený na post viceprezidenta pre rádiovú sekciu Asociácie nezávislých rozhlasových a televíznych staníc (ANRTS). V roku 2015 sa už po druhýkrát stal členom Pripravného a organizačného výboru Roma Spirit, ako zástupca Rádia Expres, partnera kategórie Čin roka a dlhoročného podporovateľa projektu. Je predsedom poroty kategórie Čin roka.

„Podporujeme každú zmysluplnú aktivitu, ktorá vedie k zlepšeniu a začleňovaniu Rómov do života väčšinovej spoločnosti. Roma Spirit je na Slovensku jedinečným formátom verejného ocenenia a podpory pre všetkých, ktorí sa o to snažia. Dlhoročne podporujeme tento projekt, pretože média výrazne zasahujú do spoločnosti a nesú aj zodpovednosť.“

POROTA ČIN ROKA

MARCEL ŠAŇA

starosta, mestská časť Košíc Lunik IX, laureát Roma Spirit 2016

Marcel Šaňa je prvý rómsky starosta na Luniku IX s vysokoškolským vzdelaním, ktorému sa podarilo vyvíjať samosprávu z mínusu do kladných čísel. Na Luniku IX zrealizoval viaceré úspešné projekty a aktivity, ako napríklad vybudovanie verejného osvetlenia po 15 rokoch tmy, kamerový systém, detské ihriská, oddychovú zónu, či novovybudovaný park.

Do majetku mestskej časti od mesta Košice získal 110 bytových jednotiek a pozemky. Vo svojom úsilí vytvoriť z Lunika IX dobré miesto pre život pokračuje naďalej, pretože Lunik IX je jeho domovom a záleží mu na tom, aby sa táto mestská časť zbavila negatívnej nálepky. Jeho plány sú, ako sám hovorí, smelé, ale nie nereálne.

„Ponuku do poroty v kategórii Čin roka som sa rozhodol prijať, pretože som sám laureátom tohto ocenenia za rok 2016 a som presvedčený, že je dôležité verejne oceniť úsilie človeka, ktorý sa venuje pomoci iným. Roma Spirit na to dáva ten najlepší priestor, ale aj úroveň, čo si ja nesmierne vážim.“

MÁRIA NAZAREJOVÁ

koordinátorka asistentov osvetly zdravia, Zdravé regióny p.o., laureátka ocenenia Gypsy Spirit 2010

Mária Nazarejová je vyštudovaná sociálna pracovníčka. Nevychýba sa školeniam a tréningom, v rámci ktorých získava ďalšie zručnosti, ktoré už viac ako 15 rokov využíva v práci pre marginalizované rómske komunity. V rokoch 2005 až 2013 pôsobila ako terénna sociálna pracovníčka. Od roku 2013 sa podieľala na rozvoji zdravotnej mediácie na Slovensku. Je jednou z najdlhšie pôsobiacich koordinátoriek v rámci projektu Zdravé komunity – pôsobila v ACEC, Platfome na podporu zdravia znevýhodnených skupín i Zdravých komunitách n.o. V súčasnosti pôsobí ako koordinátorka asistentov osvetly zdravia v národnom projekte Zdravé komunity. Dlhodobu sa venuje charitatívnym aktivitám pre tých, čo sú najviac v núdzi, a ako dobrovoľníčka a mentorka už viac ako 7 rokov pôsobí na Luniku IX v projekte Spoločne za lepšie zdravie. Sama tvrdí, že v práci koordinátorky asistentov osvetly zdravia sa našla a vidí v nej veľký zmysel.

„Každé stretnutie s mojou asistentkou osvetly zdravia mi prináša radosť a pokoj. Cesta, po ktorej kráčajú, ako ich sebedomie rastie, ako sa zmenili ich životy – to je ohurujúce. Zmenil sa aj ich rebríček hodnôt, ich život smeruje k láske k blížnemu a bez predsudkov. Aj naďalej chceme pomáhať odbúravať predsudky, aby aj do tých najtmavších kútov v osadách zavial čerstvý vietor. Aby sa vysporiadali pozemky, nech sa začne v každej lokalite výstavba bytov, nech sa v každej osade postaví komunitné centrum, aby deti trávil zmysluplne svoj voľný čas, nech si nájdu svoju vlastnú plnohodnotnú cestu.“

JANETTE MOTLOVÁ

riaditeľka, Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie, laureátka ocenenia Gypsy Spirit 2011

Janette Motlová je lektorka, blogerka a inovátorka v oblasti vzdelávania a rozvoja organizácií, ktoré pracujú s mladými ľuďmi. Vede neziskovú organizáciu Od emócií k poznaniu – EDUMA. Je iniciátorkou Online živej knižnice, vzdelávacieho portálu, ktorý prináša prostredníctvom videí autentické príbehy ľudí, ktorí pre svoju „inakosť“ v spoločnosti bojujú s prekážkami. Jej srdcovkou je emocionálne učenie cez príbehy a pochopenie prežívania rómskeho dieťaťa v nerómskom prostredí. Janette skúma, aký dopad má rozprávanie autentických príbehov na človeka, jeho myslenie, vnímanie a predovšetkým schopnosť porozumieť ľuďom a veciam okolo seba.

Janette vyštudovala sociálnu prácu na Univerzite Konštantína Filozofa v Nitre. V minulosti pôsobila na Úrade splnomocnenkyne vlády SR pre rómske komunity, neskôr ako manažérka v luvente. V roku 2007 založila Rómsky inštitút a venovala sa rozvoju rómskych detí a mládeže. Za svoje blogy získala Novinársku cenu, ocenenie Gypsy Spirit, je držiteľkou ocenenia Lektor roka 2017 a autorkou autobiografického románu Cigánka, ktorý je osobnou a autentickou výpoveďou o jej živote.

„Emocionálne učenie je mojou srdcovkou. Keď rozumujeme vlastným emóciám, vieme pochopiť prežívanie iných. Ak vieme pochopiť prežívanie iných, rozumujeme ich konaniu, správaniu, postojom. Potrebujeme to vedieť všetci, či už ako rodičia, súrodenci, deti, priatelia, kolegovia, či manažéri. Je len na nás, kedy zistíme, ako veľmi toto učenie potrebujeme.“

ANNA JURGOVIANOVÁ

riaditeľka, Súkromná spojená škola Kežmarok, zástupkyňa laureáta ocenenia Gypsy Spirit 2013

„Nevieme urobiť všetky deti múdrymi, ale môžeme urobiť všetky deti šťastnými...“ je hlavným krédom zakladateľky neziskovej organizácie Biela voda v Kežmarku. Anna Jurgovianová pôsobí v rómskej komunite viac než 20 rokov, za svoju prácu získala niekoľko uznaní a ocenení vo vzdelávaní Rómov a búraní predsudkov. Ako špeciálny pedagóg a výtvarník sa venuje výchove a vzdelávaniu žiakov prevažne z marginalizovanej rómskej komunity a žiakom s mentálnym a kombinovaným postihnutím. Výučba vychádza z princípov Waldorfskej školy, ktorá kladie dôraz na výchovu umením, na podporenie tvorivosti žiaka, prispôbenie a vytvorenie podnetného prostredia a hlavne na osobnosť žiaka, jeho procesy vnímania a tvorenia.

Na základe potrieb obcí a problémov v podtatranskom regióne otvorila postupne 7 elokovaných pracovísk. Učebné odbory sú zamerané na profesie, ktoré sú potrebné a v ktorých majú žiaci možnosť presadiť sa na trhu práce. Škola preferuje stupňovité vzdelávanie a aj vďaka tomu žiaci získavajú pocit úspechu, ocenenia i na medzinárodnej úrovni a prácu. Biela voda posledné roky úzko pracuje aj s rodičmi svojich žiakov v rámci dokončenia si vzdelania a ďalšieho vzdelávania dospelých. Je autorkou celoslovenského Festivalu študentského remesla zameraného na históriu remesiel formou rozprávok v Kežmarskom hrade, meste a okolí, ktorý každoročne v júni organizuje škola. Festival má vysokú účasť žiakov zo základných i stredných škôl.

acec Association for Culture Education Communication

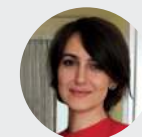
Takmer 20 rokov naplňa Asociácia pre kultúru, vzdelávanie a komunikáciu (ACEC) svoje poslanie budovať porozumenie, podporovať kultúrnu výmenu, prehľbovať vzdelávanie a komunikáciu. Cesta, ktorou sme sa vydali, nie je vždy ľahká. Je však jedinečná. Otvára myseľ i srdcia. Vede na pódia svetových kultúrnych centier i do osád, keď jediné, čo zostalo, je nádej.

Ďakujeme všetkým, ktorí ste sa s nami nebáli vykročiť na neprebádané územia a otvoriť citlivé témy. Úprimne si vážime naše partnerstvo, pretože je založené na obojstrannej dôvere, podpore a úcte.

Ďakujeme Poradnému výboru. Vaša skúsenosť a opora sú našimi koreňmi. Za nadšenie, úsilie a odhodlanie, ktoré nám dáva krídla, ďakujeme tímu asociácie aj širšiemu okruhu spolupracovníkov, odborníkov a nadšencov.

Tešíme sa na nových partnerov, s ktorými sa môžeme pustiť do nových výziev! Veríme, že nové spolupráce nám prinesú priateľstvá, rovnako silné emócie i úsmev, vďaka ktorým sa svet stane opäť lepším miestom pre nás všetkých!

Magdaléna Rothová
riaditeľka ACEC

Ak by ste nás radi podporili, či sa radi dozvedeli o nás a našich jedinečných programoch a projektoch viac informácií, neváhajte nás kontaktovať.

Asociácia pre kultúru, vzdelávanie a komunikáciu (ACEC)
Hurbanovo námestie 5, 811 03 Bratislava
+421 (0) 948 108 730
office@acec.sk

IČO: 31797580
Číslo účtu: SK03 1100 0000 0029 2883 5813

VYHLASOVATELIA:

POWERED BY:

PARTNER KATEGÓRIE ČIN ROKA:

PARTNER KATEGÓRIE MIMOVLÁDNA ORG.:

TECHNICKÉ ZABEZPEČENIE:

GRAFICKÝ DIZAJN:

PRÁVNE SLUŽBY:

MODERÁTOROV OBLIEKA:

SCÉNA & DEKORÁCIE:

CATERING:

PARTNERI:

Ambasáid na hÉireann
Embassy of Ireland

S FINANČNOU PODPOROU
MINISTERSTVA KULTÚRY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

